

Filosofi vastaan auktoriteetti

esipuhe Philip Pettitin haastatteluun

Philip Pettit (s.1945) kertoo haastattelussaan, että hän haluaa uskoa filosofian ja henkilökohtaisen kokemuksen voivan kulkea käsi kädessä. Katolisessa Irlannissa syntynyt ja siellä nuorena papin uraa suunnitellut filosofi on esimerkiksi *Republicanism*-teoksensa johdannossa kuvaillut, kuinka haitalliseksi opettajien ehdoton auktoriteetti muodostui pappiskoulutuksessa. Se teki oppilaat passiivisiksi ja epävarmoiksi asemastaan ja sai heidät imartelemaan auktoriteettia tavalla, josta jo Mary Wollstonecraft oli varoittanut kuvattaessaan naisten ja miesten välisiä valtasuhteita 1700-luvulla. Republikanistinen käsitys vapaudesta 'ei-herruutena' auttoi selventämään, mikä pappiskouluun kiinteästi kuuluvassa alistamisen kulttuurissa oli vikana. Vaikka Pettitin käsitys vapaudesta sisältääkin selvän väärän herruuden vastaisen tai jopa "emansipatorisen" elementin, painottaa hän kuitenkin selvästi eri asioita kuin esimerkiksi klassiset liberaalit tai osallistuvan demokratian teoretikot. Yksilön mahdollisimman laajan vapauspiirin tai mahdollisimman laajojen poliittisten osallistumisoikeuksien sijasta Pettit painottaa yksilön mahdollisuutta

haastaa ne auktoriteetit, jotka uhkaavat hänen elämänsä päämääriä. Poliittiset instituutiot olisi hänen mukaansa suunniteltava niin, että auktoriteetin haastaminen voi olla todella menestyksellistä. Instituutiot eivät myöskään saisi kohdella auktoriteetin haastavaa ihmistä tavalla, joka uhkaa hänen moraalista integriteettiään.

Pettitin republikanismi edustaa poliittisen filosofian lajia, joka on tullut yhä suosituimmaksi 1980-luvulta lähtien. Se on nykyhetken suuntautuva avoimesti normatiivinen politiikan teoria, joka hakee virikkeensä menneistä poliittisista yhteisöistä ja aatteista, tarkemmin sanoen tasavaltalaisesta Roomasta, renessanssin Italian kaupunkivaltioista, Englannin sisällissodan republikanismista sekä 1700-lukujen ranskalaisesta ja amerikkalaisesta tasavaltalaisesta ajattelusta. Sellaisena se, samoin kuin esimerkiksi Maurizio Virolin, Herman van Gunsterenin tai Quentin Skinnerin viimeaikaiset kirjoitukset, edustaa tulkintaa, jonka mukaan erilaisia historiallisia käytäntöjä on syytä tutkia ensinnäkin siksi, että ne tarjoavat nykyhetkestä poikkeavia tapoja ymmärtää poliit-

tisten yhteisöjen ja niihin liittyvien valtasuhteiden luonne. Sikäli kuin tällaisista käytännöistä voidaan saada historiallisesti tarkka kuva, ne voidaan ymmärtää myös nykyhetkelle aidosti vaihtoehtoisina poliittisina ratkaisuin. Tässä mielessä poliittisen ajattelun historian tutkimus voi jo lähtökohtaisesti laajentaa nykyisen politiikan käsitteellistä horisonttia ja keinovalikoimaa. Mutta näkökulmien laajentumisen edellytyksenä on, että menneisyyteen kohdistuva tutkimus on aidosti *historiallista*; ettei se siis tyydy toistamaan nykyhetkessä vallitsevia näkemyksiä ja ennakkoluuloja menneisyyteen heijastettuina.

Pettit kuuluu niihin republikanistisiin kirjoittajiin, jotka eivät ole arkailleet tarjota teoriaansa nykyideologioiden kanssa kilpailevana poliittisena vaihtoehtona. *Republicanism*-teoksen johdannossa hän toteaa näkemyksensä, että kaikki syyt puhuvat sen puolesta, että perinteinen republikanistinen vapauskäsitys tulisi palauttaa mieliin ja esittää myös nyky-yhteiskunnille tavoittelemisen arvoisena yleisenä poliittisena ihanteena. Hän katsoo ihanteen yleisyyden voivan toteutua

Jouko Korkeasaari, *Kevät*, 100 x 125, akryyli MDF-levylle, 2002-03.

siitä huolimatta, että alkuperäisissä esiintymiskonteksteissaan tasavaltalaisesta vapaudesta pystyi nauttimaan lähinnä eliitti tai omistava luokka.¹ Teos päättyy ”republikanististen politiikkaesitysten tiivistelmään”², joka esittää tasavaltalaisen opin nykyhetken sovellettavissa olevina ideologisina lähtökohtina ja konkreettisina toimintasuosituksina. Pettitin tapa muotoilla poliittiset johtopäätöksensä yleisinä periaatteina erottaa hänen ajatteluun jonkin verran sellaisista enemmän historiallisesti orientoituneista republikanismien tutkijoista ja teoreetikoista kuin Skinneristä ja J. G. A. Pocockista. Silti he vaikuttavat jakavan suunnilleen samansisältöisen poliittisen perusnäemyksen tasavaltalaisen poliittisen ajattelun arvosta verrattuna liberalismiin. Pettitin normatiivisten johtopäätösten yleisyyttä tavoitteleva muoto onkin ehkä se seikka, jossa selvimmin näkyy hänen monitieteelliseen suuntautumisensa filosofian historian lisäksi myös yleiseen moraaliteoriaan, psykologiaan, taloustieteisiin ja rationaalisen valinnan teoriaan.

Pettit aloitti akateemisen uransa opettamalla Irlannissa ja Englannissa

1960- ja 1970-luvuilla. Nykyään hän opettaa Yhdysvalloissa Princetonin yliopistossa toimittuaan ennen sitä pitkään Australiassa. Monialainen ja tuoteliassu filosofi nauttii omien sanojensa mukaan yhteistyöstä yli akateemisten rajalinjojen, mutta tuntee filosofian kodikseen. Hän kysyy jatkuvasti filosofian merkitystä ja pyrkiikin seuraavassa poliittiseen filosofiaan keskittyvässä haastattelussa jatkuvasti konkretisoimaan filosofisia ajatuksiaan osoittamalla niiden seuraukset muissa tieteissä ja poliittisessä elämässä. Viimeisimmässä ja toistaiseksi julkaisemattomassa ”The Way Philosophy Matters to Politics”-artikkelissaan Pettit kirjoittaa, että filosofian merkitys politiikalle on se, että se eksplikoi ja tutkii itsestäänselvytenä annettuja ajatuksia. Sikäli kuin filosofisesti tutkimaton elämä ei ole elämisen arvoista, niin filosofista tarkastelua vaille jäänyt politiikka ei ole Pettitin mukaan harjoittamisen arvoista.³

Philip Pettitin valikoitu bibliografia

Not Just Deserts: A Republican Theory of Criminal Justice, yhdessä John Braithwaiten kanssa, Oxford University Press, 1990.

Rawls: A Theory of Justice and its Critics, yhdessä Chandran Kukathasin kanssa, Polity Press, 1990.

The Common Mind: An Essay on Psychology, Society and Politics, Oxford University Press, New York, 1993, Nidottu editio, jossa uusi luku, 1996.

Republicanism: A Theory of Freedom and Government, Clarendon Press, 1997.

Three Methods of Ethics: A Debate, yhdessä Marcia W. Baronin ja Michael Sloten kanssa, Oxford, Blackwell, 1997.

A Theory of Freedom: From the Psychology to the Politics of Agency, Polity Press, 2001.

Rules, Reasons, and Norms: Selected Essays, Clarendon Press, 2002.

Mind, Morality and Explanation: Selected Collaborations, yhdessä Frank Jackson ja Michael Smithin kanssa, Oxford University Press, Oxford, 2004.

The Economy of Esteem, yhdessä Geoffrey Brennanin kanssa, Oxford University Press, Oxford, 2004.

Viitteet

1. Pettit 1997, 6.
2. ”Republicanism: A Propositional Summary”, mt., 271–281.
3. ”The Way Philosophy Matters to Politics”, teoksessa *Oxford Handbook of Contextual Political Studies*, R.E. Goodin and C. Tilly (toim.). Ilmestyy 2004.